

TIMO TOIVIAINEN (1942–2003)

OLI VAPAAN SIVISTYSTYÖN MONIOTTELIJA

Jos nimettäisiin 1900-luvun jälkipuoliskon merkittävimpiä ja pitkäaikaisimpia vapaan sivistystyön toimijoita ja sen arvomaailmasta käsin vaikuttaneita koulutuspoliitikkoja, ensimmäisten joukossa ja kenties aivan ensimmäisenä nousisi D. ed. Timo Toivianen henkilö. Niin monessa hän oli mukana, useimmiten toiminnan ytimessä.

Timo Toivianen, ”Tito”, oli keskeisiä toimijoita myös silloin, kun Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura perustivat tieteellisen aikakauslehden Aikuiskasvatuksen (1981). Tuohon aikaan Kansalais- ja työväenopistojen liiton pääsihteerinä toiminut Toivianen tilasi lehden jokaiseen kansalaisopistoon. Tämän nollapisteestä käynnistyvälle lehdelle elintärkeän käytännön lopetti vasta hänen seuraajansa. Timo vaikutti pontevasti lehden linjaan ja sisältöön toimimalla vuosina 1981–89 toimitusneuvoston puheenjohtajana ja sen jälkeen 1989–96 toimituskunnan jäsenenä. Erityisen ähräkkäästi hän valvoi lehdessä vapaan sivistystyön äänen kuuluuutta. Hän kantoi syvää huolta alan professorinimitysten yhteydessä vapaan sivistystyön tuntemuksen puutteesta yliopistoissamme.

Timo Toivianen edisti aktiivisesti kansainvälistä ja pohjoismaista yhteistyötä. Aikuiskasvatus-lehden haastattelussa (3/2001) eläkkeelle juuri siirtynyt, pitkän kansainvälisen uran tehnyt ja lukuisat *Meeting in Finland* -seminaarit organisoinut Timo Toivianen kritisoi terävästi nykypäivän kansainvälisyyden supistumista miltei yksinomaan EU:n perhepiiriin. Olihan *Meeting in Finland* yli 30 vuoden ajan foorumi, missä pohjoisen ja etelän (ennen muuta Afrikan) sekä idän (Neuvostoliitto, muut kommunistimaat, Aasian maat) ja lännen aikuiskasvattajat kohtasivat. Kansainvälisyys oli aidosti maailmanlaajuista.

Timo Toivianen oli aikaansaapa ja ripeä toiminnan mies. Hän oli realisti, mutta samalla henkilö, jolle mahdolloman tuli olla mahdollista. Hän sai tarmonsia asettamalla itselleen vaativia tavoitteita. Päättäväisyys, tavoitteellisuus ja määrätietoisuus terästivät ja stimuloivat häntä. Hän oli tiukka ja sitkeä, mikä oli omiaan synnyttämään myös sosiaalisia hankaumia. Yhteistyö oli silti Timo Toiviaiselle keskeinen työmenetelmä, ja tukijana ja auttajana hän oli vailla vertaa.

Historiaa pääaineenaan opiskellut Timo Toivianen ryhtyi eläkkeelle siirryttyään tutkimaan Helsingin suomenkielisen työväenopiston tilauksesta Zachris Castrénia. Yllättävä kuolema merkitsi samalla tämän tärkeän työn jäämistä kesken. Viimeisenä työnään Timo Toivianen kirjoitti teoksen ”Vapaan sivistystyön visiot. Castrénilaista laatuviiniä uusissa tammitynnyreissä”. Kirjassa hän pohtii mm. sivistystyön tasa-arvoteknävää itsestään paljon ilmaisevalla tavalla: ”Vaikka moralisointi ei kuulukaan tehtäviini – enkä pidä sitä ylipäättään hyödyllisenä keinona edistää asioita – totean kuitenkin, että ilman käsitteen lähempää erittelyä ja toimenpiteisiin varattavia määrärahoja puhe tasa-arvosta koulutuspolitiikan arvona ja tavoitteena on vähintään älyllisesti epärehתיä. Koulutuspoliittisesti tasa-arvo on hyvin komplisoitunut käsite... Vapaa sivistystyö ei voi tavoittaa ’kaikkia’ suomalaisia eikä sen pidä sitä yrittääkään. Se saa... oikeutuksensa pikemminkin erilaisten väestöryhmien kuin ’koko väestön’ palvelemisesta.”

Kun vapaan sivistystyö kannalta keskeinen henkilö kohtasi elämänsä pään, Timo piti huolta siitä, että Aikuiskasvatus-lehti kunnioitti poismenneen elämäntyötä. Tänä vuonna tuli yllättäin Timon itsensä vuoro.

Anneli Kajanto

POIMINTOJA ELÄMÄNTYÖSTÄ

- Kemin maalaiskunnan kansalaisopiston rehtori 1967–70
- Kansalais- ja työväenopistojen liiton pedagoginen sihteeri 1970–73 ja toiminnanjohtaja 1973–87
- Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön VSY:n pääsihteeri 1987–2001
- Huomattava määrä vaikuttamista erilaisissa toimikunnissa, lautakunnissa ja toimituskunnissa, mm. Aikuiskoulutuskomitean sihteeri 1972–75 ja Valtion kansansivistyslautakunnan jäsen 1974–84, Kansanvalistusseuran hallituksen jäsen liki 20 vuotta sekä Euroopan aikuiskasvatusneuvoston EAEA:n hallituksen jäsen vuodesta 1987–2001
- Helsingin yliopiston dosentti vuodesta 1998 lähtien alueenaan vapaa sivistystyö